UTTAN ÚR HEIMI

Verður tað hann? ella hann?

Stórtingsvalið í Noregi í gjár var eitt tað mest spennandi nakrantíð - í hvussu er sambært veljarakanningunum, men valstríðið var eisini øðrvísi hesaferð

VAL
Árni Joensen
fartekst@mail.dk

Norðmenn vóru í tveimum at kalla líka stórum bólkum, tá teir í gjár skuldu manna Stórtingið av nýggjum, og undan valinum spáddu eygleiðararnir tí, at hetta valið fór at verða kanska tað mest spennandi nakrantíð.

Tann seinasta veljarakanningin gav annars andstøðuni, Arbeiðaraflokkinum, Sosialistiska Vinstraflokkinum og Miðflokkinum, 88 tinglimir, meðan teir tríggir stjórnarflokkarnir, Høgri, Kristiligi Fólkaflokkurin og Vinstri, stóðu til at fáa 81 tinglimir saman við Framburðsflokkinum, sum hevur tryggjað tí borgarliga vonginum meiriluta.

Men valkøn vístu á, at munurin í tingmannatalinum segði ikki allan sannleikan, og tá fyrivarni varð tikið fyri tí vanliga ivanum í veljarakanningum, stóð tað í veruleikanum á jøvnum ímillum teir báðar partarnar.

Vælferð

Vælferðin var høvuðsevnið í norska valstríðnum hesaferð. Ein skuldi kanska hildið, at norskir politikarar hava ikki so nógv at tosa um, tá tað snýr seg um vælferð, tí OECD hevur júst enn eina ferð kosið Noreg sum heimsins besta land at liva í.

Men medaljan hevur sum kunnugt altíð eina baksíðu, og hagtølini vísa, at munurin ímillum rík og fátæk í Noregi veksur støðugt. Harafturat vísa tølini, at meðan alt fleiri norðmenn gerast múgvandi og enntá sera múgvandi, veksur á teimum fátæku eisini. Samstundis hevur ein fjølmiðlasøga fyri og onnur eftir avdúkað, at tey eldru í Noregi hava tað ikki betri enn gott.

Lítið um umhvørvi

Eitt annað, sum hevur sermerkt hetta valstríðið, er, at flokkarnir gjørdu lítið burtur úr umhvørvismálum, men tað kann hava samband við munin á flokkunum, sum hóast alt skulu samstarva, skulu teir skipa stjórn. Eitt av málunum, sum hevur samband við umhvørvið, er spurningurin um oljuvinnu í Barentshavinum. Arbeiðaraflokkurin er fyri at fara undir vinnu har, meðan Sosialistiski Vinstraflokkurin er ímóti, og valstríðið avdúkaði ikki, hvat flokkarnir gera við tann spurningin, verða tað teir, sum skulu mynda næstu stjórnina.

Valúrslitið kann eisini fáa týdning fyri norska uttanríkispolitikkin. Eitt nú er Sosialistiski Vinstraflokkurin anti-amerikanskur og krevur, at Noreg tekur sínar hermenn úr Irak og Afghanistan.

Mintust Onnu

Samstundis sum amerikanarar mintust tey, sum doyðu í yvirgangsatsóknini tann 11. september í 2001, mintust sviar Onnu Lindh, uttanríkisráðharra, sum varð myrd í Stockholm tann 11. september í 2003.

Fleiri hundrað fólk vóru til eitt minningarhald í Katarina-kirkjuni í svenska høvuðsstaðnum. Haðani fór fylgið á kirkjugarðin, har Anna Lindh liggur grivin, og maður hennara, Bo Holmberg, og aðalskrivarin í svenska javnaðarflokkinum, Maeita Ulvskog, løgdu krans á grøvina.

Hendan dagin hevði Gøran Persson, forsætisráðharri, eina grein í Aftonbladet, har hann segði tað vera umráðandi, at sviar minnast Onnu Lindh.

- Hvørja ferð eg ferðist uttanlands, verði eg mintur á Onnu. Eg møti javnan vinum hennara, og vit tosa um tey evni, sum hon helt hava størstan týdning, skrivaði forsætisráðharrin millum annað í greinini. Eitt av hjartamálum hennara var bardagin ímóti mannasmugling, og á tvey ára degnum fyri deyða hennara varð skipað fyri tiltøkum í tíggju svenskum býum við mannasmugling sum høvuðsevni.

Mijailo Mijailovic, sum myrdi Onnu Lindh, fekk lívlanga fongsulsrevsing. Hann hevur greitt frá, at hann hoyrdi røddir, sum kravdu, at hann skuldi myrða hana. Higartil hevur Mijailovic sitið í einum væl vardum fongsli, men ætlanin er at flyta hann á ein stovn fyri sinnissjúk.

Smáu brúkini tjena mest

Virðið á partabrøvunum í norskum alifeløgum er hækkað sera nógv í ár, eftir at tveir ríkmenn hava keypt partabrøv fyri meiri ennn tvær milliardir norskar krónur. Eitt nú eiga Jens Ulltveit-Moe og John Fredriksen ávikavíst 14 og 25 prosent av stóra alifelagnum Fjord Seafood.

Men á einari ráðstevnu í síðstu viku segði Jens Ulltveit-Moe, at tað er ikki bara gott at hava stór alifeløg, tí tølini vísa, at tey smáu feløgini forvinna lutfalsliga meiri pengar enn tey stóru. Sambært tølunum minkar vinningurin, tess størri feløgini eru, segði hann.

Og tað er so, skrivar Bergens Tidende. Ein kanning vísir, at stór norsk alifeløg sum Pan Fish og Fjord Seafood hava fingið lutfalsliga nógv minni burturúr enn tey meðalstóru feløgini og nógv minni enn tey smáu feløgini.

Sambært Jens Ulltveit-Moe fáa alifeløgini ikki meiri burturúr við at keypa onnur alifeløg upp. Tað rætta er harafturímóti at keypa fóður- og góðskingarvirkir og at samskipa raksturin, so framleiðslan frá smolti til lidna vøru verður so bílig sum gjørligt, sigur hann.

Ákæra prest fyri fólkamorð

Myndugleikarnir í afrikanska landinum Rwanda hava ákært ein katólskan prest fyri at hava medvirkað til fólkamorðið har í 1994.

Tann 60 ára gamli presturin, Guy Theunis, sum er ættaður úr Belgia, er tann fyrsti útlendingurin, sum er ákærdur í sambandi við fólkamorðið. Sorgarleikurin var, tá hutuar lupu á tutsiar, og eftir stuttari tíð kostaði fólkamorðið umleið 800.000 mannalív.

Belgiski uttanríkisráðharrin, Karel de Gucht, segði um vikuskiftið, at hann er skelkaður av tíðindunum úr Rwanda. Stjórnin í Bruxelles hevur fingið boð um, at Guy Theunis er tikin og settur í varðhald, og hon bíðar nú eftir einari frágreiðing um handtøkuna, skrivar Reuters.